

dr. Naško Križnar

DOKUMENTARISTIČNI VIDEO PRAKTIKUM POLETNA ŠOLA VIZUALNEGA

V uvodu avtor predstavi izhodišča Poletne šole vizualnega, ki je potekala septembra 1998 v Novi Gorici. Sledi opis posameznih delavnic, ki so jih vodili Allison Jablonko, Amir Muratović in Naško Križnar. Šola je bila namenjena študentom, učiteljem in raziskovalcem, ki bi želeli pri svojem delu samostojno uporabljati video kamero in montažo ter se poučiti o različnih vizualnih pristopih na izobraževalnem in raziskovalnem področju. Rezultat šole sta dva dokumentarna video filma.

Lani septembra je v Novi Gorici potekala druga Poletna šola vizualnega v organizaciji Avdiovizualnega laboratorija ZRC SAZU in novogoriške Zveze kulturnih društev. Vodili so jo trije predavatelji, vsak s svojo delavnico. Iz Združenih držav je prišla Allison Jablonko, antropologinja, specialistka za vizualno analizo gibalne kulture, ki jo je preučevala zlasti na Novi Gvineji, v zadnjem času pa tudi v Ameriki in v Evropi. V svoji delavnici je slušatelje popeljala po poti vizualnega dokumenta, od produkcije do analize. Amir Muratović, režiser in arhitekt, je skupino najprej učil kako je treba pripraviti scenarij oz. načrt za snemanje kratke

televizijske predstavitve neke osebe ali kulturnega pojava. Nato je skupina pod njegovim mentorstvom posnela dokumentarni video film na izbrano temo. Podpisani sem vodil delavnico z delovnim naslovom Od veščine k metodologiji. Prikazal sem izhodišča vizualnih raziskav in vizualnega zapisa kulture ter vodil skupino od zamisli do realizacije dokumentarnega video filma na etnografsko temo.

V skupini je bilo 15 slušateljev iz Slovenije in zamejstva. Med njimi so bili študentje humanistike in družboslovja, mentorji šolskih medijskih skupin in raziskovalci humanističnih strok. Nekateri od njih so se udeležili že prve Poletne šole leta 1997, kjer so spoznavali različne vizualne pojave, od filma do video arta in interneta v umetniški in znanstvenoraziskovalni praksi. Tedaj jih je bilo skoraj trideset, predavalo pa jim je 15 predavateljev. Ob koncu šole smo izvedli anketo, iz katere je bilo razvidno, da so slušatelji pogrešali predvsem prakso. Zato smo se organizatorji odločili, da v drugi poletni šoli zmanjšamo število slušateljev in

predavateljev ter se v celoti posvetimo načrtovanju in izvedbi dokumentarne video produkcije. Ker so imeli slušatelji različno predznanje na tem področju, smo vsi trije predavatelji v uvodu govorili tudi o teoretičnih in tehničnih vidikih filma in videa.

Še preden bom nadaljeval s svojim razmišljanjem, naj povem, kaj me je navedlo k pisanju. Omenjena Poletna šola je specifičen pojav v tovrstnem izobraževanju, vendar vsebuje tudi prvine splošne izobraževalne prakse. Zato so njene izkušnje lahko uporabne v vseh izobraževalnih oblikah na področju vizualnih medijev.

Izhodišča poletne šole

Namen

Med intelektualnimi poklici v Sloveniji (znanstveniki, učitelji, mentorji, študenti, video snemalci) je vse več takih, ki zahtevajo poznavanje sodobne vizualne

Delavnica Allison Jablonko

Snemanje "repkanja" v Višnjeviku.

tehnologije, kar ne pomeni samo poznavanje tehnike, temveč tudi metodologije, kamor štejemo analitične postopke in možnosti uporabe pri različnih nalogah, kot so npr. raziskovalne naloge in projekti, njihova predstavitev ter vizualno komuniciranje.

Ideja šole izhaja iz prepričanja, da je vizualna kultura naše civilizacije polno osmišljena šele z enakovrednim razumevanjem tehnološke in metodološke komponente. Ne zadošča samo poznavanje tehnologije ali samo teorije, temveč morata biti obe komponenti primerno uravnoteženi, tako pri razumevanju vizualnih pojavov kot pri realizaciji vizualnih izdelkov.

Nobena šola niti na srednji niti na višji in visoki stopnji pri nas ne nudi tovrstnega izobraževanja. Zapostavljeno je zlasti učenje praktičnih veščin, ki jih teoretiki radi podcenjujejo, češ da gre za obrt, ki naj se poučuje ločeno.

Izjema je predmet Vizualna antropologija, ki ga poslušajo študentje na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, pa tudi tukaj pomanjkanji časa in opreme ustvarjata neravnotežje med teorijo in prakso. Tudi pomanjkanje možnosti za praktično usposabljanje profesionalnih etnologov in antropologov je med drugim botrovalo odločitvi za organizacijo poletnih šol.

Eden glavnih namenov poletne šole je, da bi prenesla v izobraževalno prakso najnovejša dognanja s področja vizualnih raziskav, ki potekajo v glavnem na področju humanistike. Na ta način bi se koristno povezali področji znanosti in izobraževanja.

Organizacija

Kot sem že omenil, je bila druga Poletna šola vizualnega usmerjena v praktično delo. V Novi Gorici smo postavili manjši video studio s snemalno opremo Hi8 in beta ter z montažno opremo v sistemu beta. Načrtovana video produkcija je narekovala organizacijsko obliko šole. Velika skupina slušateljev ne bi dopuščala intenzivnega praktičnega dela, npr. snemanja in montaže. Obstajal je alternativni predlog, da bi se slušatelji razdelili na manjše interesne skupine v posameznih delavnicah, vendar ga že na začetku nismo sprejeli. Vsem slušateljem smo želeli omogočiti, da se udeležijo vseh treh delavnic in na ta način najbolje izkoristijo znanje navzočih predavateljev. Zato je bilo število že v razpisu omejeno na 15 udeležencev.

Šola je potekala v Dijaškem domu v Novi Gorici, kjer so udeleženci tudi spali in se hranili.

Vsakodnevno delo je bilo razdeljeno na tri seanse, dopoldansko, popoldansko in večerno, na katerih so se zapovrstjo menjavali omenjeni trije predavatelji s svojimi delavnicami. Na ta način so slušatelji in predavatelji v medsebojnem stiku lahko neprestano preverjali in primerjali doseženo znanje.

Delavnica Allison Jablonko

Predavateljica je v uvodu pojasnila izhodišča vizualne antropologije, ki

vključuje tako snemanje kot analizo vizualnih pojavov. Že na uvodnem sestanku smo za vsako delavnico izbrali temo, ki jo bomo vizualno obravnavali. Pri Allison Jablonko je bila izbrana tržnica v Novi Gorici. Vsak slušatelj je z eno od številnih video kamer (Video 8, Hi8 in VHS), ki smo jih imeli na razpolago, posnel poljubno število posnetkov na tržnici, s poljubno vsebino, a z nalogo, naj njegovi posnetki čim bolj objektivno prikazujejo značilnosti dogajanja na tržnici. Nato so slušatelji med natančnim ogledovanjem posnetkov primerjali svoje različne poglede in zorne kote na isto dogajanje. Hkrati so komentirali razloge, ki so jih vodili pri izbiri vsebine posnetka in načina snemanja (trajanje, zorni kot, plan, zaporedje itd.). Tako so se začeli zavedati svoje lastne pozicije v srečanju z realnostjo in tudi reflektiranja realnosti skozi objektiv video kamere. Po tej analizi nihče od slušateljev ni mogel več trditi, da edino njegov posnetek objektivno prikazuje posneto dogajanje. Nasprotno, vsak od njih se je začel zavedati, da je posnel zelo osebno (subjektiven) pogled na dogajanje na tržnici. Šele ko se začnemo zavedati razlogov za naše odločitve pri video snemanju, spoznavamo, da je snemanje mogoče načrtovati po ugotovitvah predhodne raziskave in tako postane vizualni zapis naše izrazno sredstvo. Po drugi strani pa natančno reflektiranje snemalskih razlogov in postopkov v nas samih sproži proces samospoznavanja. V svojih posnetkih odkrivamo naše lastne želje, nagnjenja, predsodke, občutek za estetiko, skratka naš neznan obraz.

Pri Allison so se slušatelji učili tudi razbiranja količinskih podatkov iz video posnetkov, prostorske orientacije dogajanja in neverbalne govornice (telesnih tehnik, neverbalnega poudarjanja govora). Z natančnim ogledom in primerjavo video posnetkov smo odkrili tudi specifične kulturne vzorce prodajalcev, kupcev in prodajanja na tržnici. Na vizualni ravni je postala razvidna razlika med amaterskimi in profesionalnimi prodajalci ter med prodajalci iz okoliških krajev in prodajalci iz nekdanje Jugoslavije.

Delavnica Amirja Muratovića

Režiser in oblikovalec mednarodnega magazina Alice na slovenski nacionalni televiziji ter ustvarjalec številnih televizijskih portretov znanih osebnosti in

kulturnih dejavnosti je slušatelj najprej vodil pri izbiri tematike. Pri tem so slušatelji spoznavali omejitve vizualnega medija, ko so se soočali z obsegom in z značilnostmi tematike ter s svojimi lastnimi sposobnostmi in razpoložljivo tehnično opremo. V Novi Gorici je leta 1998 potekalo praznovanje 50-letnice začetka gradnje novega mesta. Slušatelji so se pod mentorjevim vodstvom usmerili v iskanje virov, informatorjev, zgodb, anekdot in lokacij za to temo. Na podlagi selekcije vseh zbranih informacij (ki je bila tudi pomembna učna ura) so skupaj izdelali snemalni načrt. Posamezniki so dobili zadolžitve snemalca, raziskovalca, novinarja, lučkarja in kasneje montažerja. Amir Muratović je izvrstno vodil slušatelj, jih obilno zalagal s svojimi izkušnjami, hkrati pa jim ni vsiljeval svojega mnenja. Glavni namen realizatorjev je bil, da izjave prvih naseljencev Nove Gorice povežejo v komunikativno verbalno in vizualno pripoved.

V treh snemalnih dneh je bilo gradivo posneto, v naslednjih dneh pa zmontirano. Montažni načrt in sama montaža sta bila skupinsko delo, končne odločitve so sprejemali sporazumno. Nastal je kratek video film z naslovom "Nova Gorica 1948" (Hi8, beta, 7 min.), v katerem so začetki Nove Gorice povedani skozi usta protagonistov – staroselcev.

Delavnica Naška Križnarja

V svoji delavnici sem najprej predstavil idejo poletne šole in specifično terminologijo, ki jo uporabljamo ob srečanju glavnih tokov kinematografije in znanosti v referenčnem okviru vizualne antropologije. Na kratko sem predstavil kinematografske osnove dokumentarnega video zapisa (snemalne tehnike) in izrazna sredstva (kader, plan, kompozicijo, osvetljevanje, zvok). Slušatelji so se učili ravnanja s kamero tako, da so snemali drug drugega, kako predstavljajo sami sebe pred kamero. Na ta način je vsak slušatelj spoznal svojo vlogo za kamero in pred njo. V večernih terminih sem vodil praktični pouk avtomatske video montaže, da bi vsak slušatelj znal prispevati svoj delež v obeh delavnicah, ki sta bili usmerjeni v realizacijo video filma.

Od treh najvažnejših segmentov realnosti kulture (okolje, govor, dejavnosti), smo najprej vadili snemanje okolja in intervjuja. Snemanje dejavnosti pa smo si izbrali za

Delavnica Allison Jablonko

vsebinsko zaključnega vizualnega izdelka. V okoliških krajih je prav v času Poletne šole potekala trgatve. V Višnjeviku v Brdih smo izbrali vinogradnika, ki je trgal in prešal grozdje vrste sauvignon. Posneli smo trgatve, prevoz grozdja, repkanje in prešanje v sodobni zasebni kleti. Namen tega dela video delavnice je bil, da bi spoznali problematiko verodostojnega beleženja etnografske tematike in montažno urejanje gradiva, ki naj bi ohranilo čim več avtentičnosti dogajanja. Nastal je dokumentarni video film "Trganje, repkanje in prešanje" (beta, 7 min.). V kronološkem zaporedju prikazuje najznačilnejše sestavine vinogradniških opravil v teku enem delovnem dnevu. Kljub dokumentarni naravi naloge smo v zaključni fazi izdelave video filma preizkušali različne montažne postopke, od preproste kronološke ureditve do natančne montaže kontinuitete gibov z rezanjem na vrhuncu giba (akcije) ali v zaključku.

Sklepne misli

V prvi delavnici so se slušatelji učili ravnanja z malo video kamero in dokumentarnega snemanja kot osebnega zapisa. Z analizo posnetega gradiva so podrobneje spoznavali realnost, zakonitosti njene medijske preobrazbe in svoje vloge pri tem.

V drugi delavnici so slušatelji skupaj z mentorjem izbrali tematiko, jo predhodno raziskali s pomočjo virov in na terenu, pripravili snemalni načrt in v montažnem procesu ustvarili kratko reprezentančno

predstavitev za širšo publiko.

V tretji delavnici je bil najprej predstavljen metodološki okvir vizualne dokumentacije za znanost, sledila je samopredstavitev slušateljev pred kamero, vaje snemanja okolja in intervjuja ter realizacija etnografskega video filma.

Opisana oblika poletne šole vizualnega je koristna dopolnitev splošnega izobraževanja na vseh ravneh. Zaradi poudarka na osebni ustvarjalnosti je dostopna vsem, ki imajo vsaj srednjo izobrazbo. Predavatelji v zadnji poletni šoli (1998) so vodili tri delavnice, ki so se dopolnjevale. Slušateljem so nudile spoznavanje treh različnih oblik vizualne dokumentacije, njenega načrtovanja, produkcije in analize. Na ta način so spoznavali različne vizualne pristope, od katerih vsak zahteva specifično tehnologijo in delovno metodo. Vsi skupaj pa vodijo k novemu razumevanju in perspektivi interakcije med ljudmi in njihovim okoljem s pomočjo vizualnega medija.

Organizatorji dosednjih poletnih šol želimo, da bi v bližnji prihodnosti pripravili v Sloveniji mednarodno poletno šolo.

